

Liikenne- ja viestintäministeriö
kirjaamo@lvm.fi

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ajokorttilain 32 ja 61 §:n muuttamisesta

Tietosuojavaltuutetun lausunto

YLEINEN OSA

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt tietosuojavaltuutetun lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ajokorttilain 32 ja 61 §:n muuttamisesta. Kiitän mahdollisuudesta lausua asiassa.

Yleistä tietosuoja-asetusta on ryhdytty soveltamaan 25.5.2018 alkaen. Näin ollen kaikessa lainsäädäntötoiminnassa on huomioitava yleisestä tietosuoja-asetuksesta tulevat reunaehdot kansalliselle lainsäädännölle. Kansallinen lainsäädäntö on mahdollista vain niiltä osin, kuin se asetuksessa nimenomaisesti sallitaan ja niiltä osin, kuin esitetyt säännökset ovat välttämättömiä yleisen tietosuoja-asetuksen säännösten täydentämiseksi. Kansallinen liikkumavara pohjautuu tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohtiin sekä arkaluonteisten tietojen osalta 9 artiklan 2 kohdan alakohtiin sekä rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvien henkilötietojen osalta 10 artiklaan. Lisäksi asetuksessa on useita artiklakohtaisia tarkennuksia kansallisesta liikkumavarasta. Lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhtainen asetettuun tavoitteeseen nähden. Lainsäädännön on oltava myös selkeää, täsmällistä ja sen soveltamisen on oltava ennakoitavaa.

Kun käsittelystä säädetään kansallisessa laissa tietosuoja-asetuksen antaman liikkumavaran puitteissa, käsittelyn oikeusperuste voi sisältää 6 artiklan 3 kohdan mukaan erityisiä säännöksiä, joilla mukautetaan asetuksen sääntöjen soveltamista, muun muassa:

- yleisiä edellytyksiä, jotka koskevat rekisterinpitäjän suorittaman tietojenkäsittelyn lainmukaisuutta;
- käsiteltävien tietojen tyyppiä;
- asianomaisia rekisteröityjä,
- yhteisöjä joille ja tarkoituksia joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa;
- käyttötarkoitussidonnaisuutta;
- säilytysaikoja; sekä
- käsittelytoimia ja -menettelyjä, mukaan lukien laillisen ja asianmukaisen tietojenkäsittelyn varmistamiseen tarkoitetut toimenpiteet.

Esitystä on tarkasteltava myös perusoikeusnäkökulmasta. Euroopan unionin perusoikeuskirjan rinnalla on huomioitava kansallinen peruslaki ja perustuslakiavaliokunnan sekä hallintovaliokunnan lausuntokäytäntö. Perustuslain 10 §:n 1 momentti sisältää lainsäädäntötoimeksiannon, jonka mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Sääntelyn on oltava täsmällistä sekä tarkkarajaista. Henkilötietojen suojan kansallisen perusoikeussuojan tulkinnasta suhteessa EU:n tietosuoja-asetukseen perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan PeVL 38/2016 vp seuraavaa: ”Valiokunnan käsityksen mukaan estettä ei ole sille, että henkilötietojen suojaan liittyvät sääntelyn kattavuuden sekä täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset voidaan joiltain osin täyttää myös asianmukaisesti laaditulla yleisellä Euroopan unionin asetuksella tai kansalliseen oikeuteen sisältyvällä yleislailla”.

Komissio on asetuksen täytäntöönpanoa koskevan työn yhteydessä toistuvasti painottanut, että kansallista liikkumavaraa tulee käyttää hyvin rajatusti. Tietosuoja-asetuksen määritelmiä ei saa määritellä uudelleen ja suoraa toistamista tulee välttää. Viittaukset asetukseen ovat kuitenkin mahdollisia. Kaikessa kansallisessa lainsäädännössä on huomioitava asetusinstrumentin tarkoitus eli se, että asetusta tulee soveltaa yhdenmukaisesti jäsenvaltioissa. Kansallinen asetusta tarkentava lainsäädäntö voi vaarantaa tämän keskeisen tarkoituksen. On myös otettava huomioon, että tietosuoja-asetus ei ole minimidirektiivi.

Nyt käsiteltävässä esityksessä ehdotetun lausunnon suhdetta yleiseen tietosuoja-asetukseen ei ole erikseen käsitelty. Ehdotuksessa ehdotetaan uudenlaista tapaa ajokortin tietojen esittämiseen. Nyt käsiteltävänä olevassa esityksessä otetaan monilta osin kantaa henkilötiedoksi laskettaviin tietoihin ja niiden käsittelyyn. Tällä perusteella tietosuoja-asetuksen vaatimuksia koskevin osin nyt annettua luonnosta on täydennettävä.

ERITYINEN OSA

Yksityiskohtaiset kommentit

Sähköinen ajokortti

Nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan, että ajo-oikeutta osoittavan, fyysisen ajokorttiasiakirjan rinnalle olisi mahdollista ottaa ajokorttisovellus, jossa olisi samat tiedot kuin fyysisessä asiakirjassa (ns. mobiiliajokortti). Ajokorttisovelluksen käyttäminen on vapaaehtoista. Ajokorttisovellus on jo ollut koekäytössä. Ajokorttisovelluksen tiedot on tarkoitus hakea Liikenteen turvallisuusviraston hallinnoimasta liikenneasioiden rekisteristä ja esityksen mukaan sovelluksen turvallisuuteen on kiinnitetty erityistä huomiota, käytetyt ratkaisut on arvioitu niiden turvallisuuden ja luotettavuuden kannalta ja lisäksi järjestelmä on auditoitu ulkopuolisen arvioijan toimesta mahdollisten riksien tunnistamiseksi ja korjaamiseksi. Liikenteen turvallisuusvirasto vastaisi ajokorttiviranomaisena sovelluksen ja tietojen ja toiminnallisuuden luotettavuuden. Esityksessä ei ole otettu kantaa järjestelmän tietosuojan tasoon tai sen selvittämiseen.

Nyt käsiteltävänä olevan ehdotuksen mukaan:

”Sovelluksen käyttöehdot olisivat Liikenteen turvallisuusviraston verkkosivuilla. Käyttöehdoilla säännellään sovelluksen tarjoajan ja sen käyttäjän tehtäviä, oikeuksia ja velvollisuuksia. Sovelluksen sisältönä ovat käyttöehdot, palvelu ja rekisteritiedot. Palvelun käyttäjä hyväksyisi nämä ehdot sovelluksen ladatessaan.”

Lainatusta kohdasta jää useita tietosuoja-asetuksen vaatimuksiin liittyviä kohtia epäselväksi. Tietosuoja-asetuksen 6 artikla määrittelee käsittelyn lainmukaisuutta. Nyt kä-

siteltävänä olevassa lainsäädäntöehdotuksessa ei ole perusteltu, mihin tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaiseen käsittelyperusteeseen sovelluksen käyttö perustuu. Lisäksi ehdotuksesta jää epäselväksi, miten rekisteröityä informoidaan tietojen käsittelystä ja onko informointi oikea-aikaista. Koska esityksessä ei ole arvioitu esityksen suhdetta tietosuoja-asetuksen vaatimuksiin, on esitystä syytä täydentää ja arvioida laajemmin.

Ehdotuksen vaikutuksissa on nostettu esiin, että mobiiliajokortin käyttäminen mahdollistaa, että ”ajo-oikeuden haltija voisi nykyistä paremmin suojata yksityisyyttään päättämällä itse, mitä ikä-, henkilö- tai ajo-oikeustietoja hän haluaa esittää, mikä edistäisi yksityisyyden suojaa perinteiseen ajokorttiin nähden, jossa kaikki tiedot ovat välittömästi nähtävissä”. Epäselväksi kuitenkin jää, miten tällainen voisi tapahtua. Ehdotuksessa ei ole käsitelty asiaa tämän tarkemmin.

Ehdotuksen 2 Ehdotetut muutokset -kohdassa mainitaan seuraavaa:

”Ajokorttiin ja esimerkiksi sen lunastamiseen liittyy monia oikeusvaikutuksia, joiden osalta järjestelmän toimivuus ja muutostarpeet olisi erikseen arvioida ja selvitettävä, jos sähköistä sovellusta harkittaisiin perinteisen ajokortin tilalle.”

Epäselväksi jää tällä perusteella, onko nyt käsiteltävänä olevaa hallituksen esitystä tarkoitus täydentää kuvatuilta osin. Tietosuojavaltuutettu on yhtä mieltä siitä, että ajokorttiin liittyy oikeusvaikutuksia, joiden osalta järjestelmän toimivuus ja muutostarpeet olisi syytä erikseen arvioida ja selvittää. Lisäksi tietosuojavaltuutettu korostaa myös tietosuojaa koskevien seikkojen arvioimisen ja selvittämisen tarpeellisuutta. Ajokortti on potentiaalisesti hyvin merkityksellinen asia suurelle määrälle rekisteröityjä, eikä tietosuojakysymyksiä tästäkään syystä voi jättää käsittelemättä sitä koskevassa hallituksen esityksessä.

Yleisesti voidaan lisäksi huomauttaa, että Liikenne- ja viestintäministeriön olisi tämän luonnoksen perusteella syytä arvioida, aiheuttaako tämän luonnoksen mukainen järjestelmä ja uudenlainen ajokortti tietosuoja-asetuksen 35 artiklan mukaisen tarpeen suorittaa tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi.

Edellä mainittujen huomioiden perusteella luonnos tarvitsee vielä monelta osin jatkovalmistelua.

Tietosuojavaltuutettu

Reijo Aarnio

Ylitarkastaja

Saara Leino